

Олег КИРИЧЕНКО
доктор юридичних наук,
доцент, завідувач кафедри оперативно-розшукової
діяльності та спеціальної техніки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ ТЕРОРИСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ

З 2014 року надзвичайно серйозною проблемою в Україні є високий рівень терористичної загрози. Щоденні повідомлення про зростання терористичної активності в Україні слід розглядати як серйозні симптоми змін криміногенної ситуації в країні у найбільш небезпечному, деструктивному напрямі. Враховуючи зазначене, від правоохоронних органів, в тому числі і від кримінальної поліції, вимагають застосування ефективних і скоординованих дій в організації оперативно-розшукової протидії злочинам терористичної спрямованості. Організація протидії зазначеним злочинам також вимагає нових підходів до добування, аналітичної обробки та використання оперативно-розшукової інформації з метою своєчасного виявлення та запобігання цим суспільно небезпечним діянням, та встановлення осіб, які їх вчинили.

Але, на жаль, слід констатувати, що заходи з протидії терористичній діяльності не завжди бувають дієвими. Тому протидія злочинам терористичної спрямованості потребує розроблення нових концептуальних підходів, оскільки існуючий алгоритм протидії демонструє свою недостатню ефективність. Тобто постійна трансформація форм і методів терористичної діяльності потребує подальшого вдосконалення заходів правоохоронних органів України, спрямованих насамперед на попередження та припинення терористичних актів.

У зв'язку з цим сьогодні актуальним залишаються питання щодо удосконалення діяльності кримінальної поліції щодо протидії злочинам терористичної спрямованості. Враховуючи зазначене, пропонуємо наступні напрями удосконалення діяльності кримінальної поліції щодо протидії цим суспільно небезпечним діянням.

1. З метою захисту громадян, держави та суспільства від терористичних загроз у районі проведення довготривалої антитерористичної операції з урахуванням особливостей, встановлених Законом України «Про боротьбу з тероризмом», як виняток може здійснюватися превентивне затримання осіб, причетних до терористичної діяльності, на строк понад 72 години, але не більше ніж на 30 діб. Підставою для такого затримання є наявність обґрунтованої підозри у

вчиненні особою терористичної діяльності. Наприклад, після терористичних актів 11 вересня 2001 року в США було прийнято Закон від 26 жовтня 2001 року «Про надання додаткових повноважень спеціальним службам у сфері боротьби з тероризмом», який значно розширив нормативно-правові межі здійснення оперативно-розшукової діяльності. У зв'язку з цим було спрощено процедуру отримання санкції на проведення оперативно-технічних заходів; були надані додаткові повноваження правоохоронним органам і спецслужбам зі здійснення загального моніторингу радіоэфіру й мереж передачі даних, включаючи Інтернет; широкомасштабного отримання довідок щодо осіб, підозрюваних у причетності до терористичної діяльності, з використанням баз даних будь-якого рівня, а також поліції було надано право затримувати нелегальних мігрантів, підозрюваних у здійсненні терористичної діяльності, строком до 7 діб без пред'явлення обвинувачення. У той же час у Великобританії згідно з положеннями Закону «Про протидію тероризму» (2006 рік) таке затримання здійснюється від 14 до 28 діб, а також дозволено проведення огляду (обшуку) будь-якої власності, що належить чи перебуває під контролем підозрюваних; обмеження в несудовому порядку переміщення та контактів осіб, що підозрюються у вчиненні злочинів терористичного характеру, шляхом їх утримання під домашнім арештом без права залишати житло протягом 16 годин. 2 липня 2016 року в Польщі був прийнятий Закон «Про антитерористичну діяльність», відповідно до якого Антитерористичному центру Агенції внутрішньої безпеки Польщі було надано право застосовувати тимчасовий арешт до 14 діб, якщо особа підозрюється у вчиненні терористичної діяльності. Наведені приклади дають можливість стверджувати, що зазначені заходи були запроваджені з метою запобігання поширенню проявів тероризму в цих країнах, а також відвернення майбутніх терористичних загроз і посилення протидії терористичній діяльності.

Враховуючи те, що в країні існує високий рівень терористичної загрози, є факти щодо вчинення одиничних терористичних актів на території країни, наприклад, в Одеській області, де загинуло декілька десятків людей, з метою захисту громадян, держави та суспільства від терористичних загроз пропонуємо внести зміни до Закону України «Про боротьбу з тероризмом», якими надати право суб'єктам протидії тероризму, у тому числі й кримінальній поліції, здійснювати превентивне затримання осіб, причетних до терористичної діяльності, на строк понад 72 години, але не більше ніж на 30 діб, не тільки в районі проведення довготривалої антитерористичної операції, а й на всій території країни.

2. У зв'язку з тим, що частка злочинів терористичної спрямованості (терористичний акт; завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності) пов'язана з використанням мобільних телефонів, на наш погляд, актуальною залишається пропозиція науковців та практиків щодо законодавчого зобов'язання стільникових, мобільних телефонних компаній, які працюють на українському ринку, продавати стартові пакети тільки при попередній реєстрації абонента з обов'язковою фіксацією

його паспортних даних. Правоохоронним органам при створенні такої системи реєстрації номерів із занесенням паспортних даних буде простіше встановити коло осіб, причетних до злочинної діяльності.

3. Відомо, що однією з основних умов покращення результативності протидії злочинам терористичної спрямованості є виявлення терористичних груп та організацій, вчасне отримання попередньої інформації про їх плани, осіб, які виношують наміри вчинити злочини терористичного спрямування, джерела і канали фінансування, забезпечення засобами для здійснення вказаної терористичної діяльності. Враховуючи, що в процесі терористичних дій ситуація розвивається динамічно і цінна інформація, отримана із затримкою, втрачає своє значення та актуальність, внаслідок чого втрачається можливість своєчасного прийняття необхідних рішень, носії цієї інформації мають бути на постійному зв'язку з кримінальною поліцією. У зв'язку з цим, на наш погляд, слід звернути увагу на створення інституту винагороди особі, яка надасть інформацію щодо терористичних актів чи діяльності організованих злочинних груп або інформацію, яка сприятиме розкриттю злочину в подальшому, а також забезпечення такої особі конфіденційності та безпеки. Наприклад, такий інститут винагород існує в США.

4. Одними з об'єктивних умов, що сприяють учиненню злочинів терористичної спрямованості, є відсутність ефективної протидії терористичним проявам з боку органів державної влади; відсутність належної охорони місць зберігання цих суспільно небезпечних речовин на підприємствах, установах та організаціях тощо. Тому підрозділам кримінальної поліції необхідно активізувати роботу щодо внесення пропозицій до державних органів влади й управління, інших суб'єктів щодо усунення криміногенних чинників, причин та умов, що сприяють вчиненню злочинів терористичної спрямованості.

5. Оскільки більшість терористичних акцій відбуваються переважно із застосуванням вибухових речовин і вибухових пристроїв, кримінальна поліція повинна приділяти велику увагу виявленню осіб, пов'язаних з незаконним обігом зброї та вибухівки. Тому одним із напрямів удосконалення протидії злочинам терористичної спрямованості є активізація роботи щодо протидії поширенню незаконного обігу вогнепальної зброї, бойових припасів або вибухових речовин у країні, а також перекриття каналів постачання зброї, бойових припасів, вибухових речовин і вибухових пристроїв із зарубіжних країн, а також з окупованих територій Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим.

6. Пошуковий характер оперативно-розшукової діяльності визначає необхідність постійного виявлення та розпізнавання в навколишньому середовищі осіб, предметів та явищ, які можуть безпосередньо стосуватися готування або вчинення злочинів. За допомогою Інтегрованих інформаційно-пошукових систем (ІПСС) виявляються особи та факти, які за способом учинення злочинів, ознаками зовнішності тощо можуть бути причетні до протиправної діяльності. Тому для аналізу оперативної обстановки оперативні підрозділи

використовують можливості ШПС, у тому числі й ті, що містять оперативно-розшукову інформацію.

Підрозділи кримінальної поліції під час запобігання терористичним актам та іншим злочинам терористичної спрямованості, а також при встановленні осіб, що вчинили ці злочини, зазвичай використовують такі інформаційні підсистеми, як «Факт», «Доставлені», «Особа», «Розшук», «Зареєстрована зброя», «Кримінальна зброя», «Мігрант». Але у зв'язку із зростанням в Україні фактів вчинення терористичних актів та інших злочинів терористичного спрямування, вважаємо, що в підрозділах кримінальної поліції слід запровадити ІП «Тероризм», яка б концентрувала оперативну інформацію про терористичні акти та інші злочини терористичного характеру; осіб, які вчинили ці злочини; осіб, які за оперативною інформацією можуть бути схильні до вчинення цих злочинів тощо. Створення такої бази дозволить значно вдосконалити оперативність та пошукові можливості оперативних підрозділів, а також може використовуватися підрозділами СБУ та іншими правоохоронними органами, що тільки покращить їх взаємодію.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Закону України «Про боротьбу з тероризмом» щодо превентивного затримання у районі проведення антитерористичної операції осіб, причетних до терористичної діяльності, на строк понад 72 години: Закон України від 12 серпня 2014 року № 1630-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 39. – Ст. 2007.

2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції: Закон України від 12 серпня 2014 року № 1631-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 39. – Ст. 2008.